

Sygn. akt I AGa 119/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 czerwca 2018 roku

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Halina Zarzeczna
Sędziowie:	SSA Agnieszka Sołtyka SSA Artur Kowalewski (spr.)
Protokolant:	st. sekr. sądowy Marta Osińska

po rozpoznaniu w dniu 14 czerwca 2018 roku na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa Banku (...) spółki akcyjnej w W.

przeciwko J. P.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie

z dnia 16 sierpnia 2017 roku, sygn. akt VI GC 65/17

uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w sprawie w zakresie postanowienia dowodowego Sądu Okręgowego w Koszalinie z dnia 16 sierpnia 2017r. i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Szczecinie – VIII Wydział Gospodarczy, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

SSA Agnieszka Sołtyka SSA Halina Zarzeczna SSA Artur Kowalewski

Sygn. akt I AGa 119/18

UZASADNIENIE

Powód - Bank (...) S.A. w W. wniósł o orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym, że pozwana J. P. jest zobowiązana do zapłaty na rzecz powoda kwoty 120.165,91 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie wskazując, iż zawarł z pozwaną dwie umowy pożyczki, udostępnił pozwanej środki pieniężne w umowach przewidziane, a pozwana pożyczek tych nie spłaciła.

Nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu nakazowym uwzględniono żądanie powoda w całości.

Pozwana wniosła zarzuty od powyższego nakazu domagając się uchylenia nakazu zapłaty i oddalenia powództwa, jako nieudowodnionego.

Po ustosunkowaniu się powoda do zarzutów wniesionych przez pozwaną, pozwana oświadczyła, że nie kwestionuje danych zawartych w przedłożonych przez Bank historii zadłużenia. Podniosła zarzuty formalne wskazując, iż jednostronne wypowiedzenie umów pożyczek, wobec ich złożenia przez osobę nieupoważnioną, uznaje za bezskuteczne.

Wyrokiem z dnia 16 sierpnia 2017 r. Sąd Okręgowy w Koszalinie utrzymał w mocy nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym w dniu 27 stycznia 2017 r., w sprawie VI GNC 13\17, wspierając to orzeczenie następującymi ustaleniami faktycznymi i ich oceną prawną.

Powód zawarł z pozwaną dwie umowy pożyczki: nr (...) z dnia 18.11.2013 r. (umowa nr (...)) i nr (...) z dnia 2.12.2013 r. (umowa nr (...)), udostępniając jej przewidziane w nich środki pieniężne.

W związku z zaległościami w spłacie zadłużenia z tytułu obu umów, powód wysłał wezwania do zapłaty w dniu 8.01.2016 r., a następnie złożył oświadczenia o ich wypowiedzeniu pismami z 11.07.2016 r. i jednocześnie wezwał pozwaną do dobrowolnej spłaty zadłużenia. Nie doszło do uregulowania zaległości i w związku z tym kredyty stały się wymagalne w całości po upływie okresu wypowiedzenia.

W dniu 17.01.2017 r. powód wystawił wyciągi z ksiąg banku o numerach (...) i (...), w których figuruje zadłużenie pozwanej na łączną kwotę 120.165,91 zł, na które składają się:

- z tytułu umowy nr (...): 63.820,00 zł z tytułu wymagalnego kapitału kredytu, 5.319,19 zł z tytułu odsetek umownych zwykłych od kapitału nieprzeterminowanego, 5.522,66 zł z tytułu odsetek umownych karnych od kapitału przeterminowanego;
- z tytułu umowy nr (...): 40.812,03zł z tytułu wymagalnego kapitału kredytu, 1.727,73 zł z tytułu odsetek umownych zwykłych od kapitału nieprzeterminowanego, 2.964,30 zł z tytułu odsetek umownych karnych od kapitału przeterminowanego.

W takich uwarunkowaniach faktycznych Sąd Okręgowy uznał powództwo za uzasadnione. Podkreślił, że jakkolwiek w zarzutach od nakazu zapłaty pozwana kwestionowała wysokość dochodzonego przez powoda roszczenia twierdząc, iż jest ono zawyżone o kwotę 72.951,35 zł., tym niemniej nie wskazała ani metodologii tego wyliczenia, ani wadliwości w wyliczeniu dokonany przez Bank, wynikającym z wydruku z systemu elektronicznego Banku. Tym samym weryfikacja poprawności stanowiska pozwanej nie była możliwa. W piśmie z dnia 3.07.2017 r. pozwana oświadczyła, że nie kwestionuje danych zawartych w wydrukach „historia zadłużenia” złożonych przez powoda wraz z odpowiedzią na zarzuty od nakazu zapłaty, które opisują szczegółowo sposób rozliczenia wpłat dokonywanych przez pozwaną w odniesieniu do obu pożyczek wraz z podaniem stóp procentowych naliczanych odsetek. W konsekwencji Sąd Okręgowy przyjął, że pozwana nie kwestionuje wysokości swojego zadłużenia.

W piśmie z dnia 3.07.2017 r. pozwana podniosła nowy zarzut nieskuteczności wypowiedzenia jej przedmiotowych umów. Wskazała, iż zostały one podpisane jednoosobowo przez pełnomocnika A. J., co stanowi obejście unormowań dotyczących kolegalnej zasady reprezentacji powodowej spółki akcyjnej. Zdaniem pozwanej powoduje to nieskuteczność wypowiedzenia umów, a zatem brak wymagalności udzielonych pożyczek. Zarzut ten Sąd I instancji uznał za chybiony. Zgodnie z odpisem z KRS powodowego Banku oświadczenia woli w jego imieniu składa dwóch członków zarządu lub członek zarządu wraz z prokurentem, co odpowiada standardowemu sposobowi reprezentacji spółki akcyjnej przewidzianemu w art.373 k.s.h. Tym niemniej z żadnego przepisu kodeksu spółek handlowych, normującego zasady działania spółki akcyjnej, czy też w ogóle zasady reprezentacji osób prawnych (wskazanych w k.s.h. lub w kodeksie cywilnym), nie wynika, aby zasada reprezentacji kolegalnej stała na przeszkodzie udzieleniu przez organ zarządzający - w sposób zgodny z zasadami reprezentacji - pełnomocnictwa innej osobie do składania oświadczeń woli jednoosobowo. Podkreślił, że pozwana nie kwestionowała samego umocowania A. J. do złożenia

oświadczenia woli o wypowiedzeniu umów, a jedynie zarzucała, iż złożenie takiego oświadczenia przez jedną osobę, w związku z kolegialną zasadą reprezentacji powodowego Banku, uznać należy za czynność pozbawioną skutku prawnego. Identyczny zarzut naruszenia zasady kolegialnej reprezentacji pozwana podniosła w odniesieniu do wyciągów z ksiąg bankowych, które podpisane zostały jednoosobowo przez W. W.. Zarzut ten również, z omówionych powyżej względów, był nieuzasadniony.

Sąd Okręgowy podkreślił, że pozwana prowadziła działalność gospodarczą, jako notariusz, co miało istotne znaczenie przy ocenie precyzyjności sformułowanych przez nią zarzutów.

Zgodnie z dyspozycją art. 148¹ § 1 k.p.c. sąd może rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnym, gdy pozwany uznał powództwo lub gdy po złożeniu przez strony pism procesowych i dokumentów, w tym również po wniesieniu zarzutów lub sprzeciwu od nakazu zapłaty albo sprzeciwu od wyroku zaocznego, sąd uzna - mając na względzie całokształt przytoczonych twierdzeń i zgłoszonych wniosków dowodowych - że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne. Sąd Okręgowy uznał, iż złożone przez powoda dokumenty oraz wyjaśnienia stron zawarte w ich pismach procesowych stanowią dostateczny materiał dla rozstrzygnięcia sprawy. Przy tym nie zachodziła przeszkoda w wydaniu wyroku na posiedzeniu niejawnym wskazana w § 3 powoływanej normy, bowiem żadna ze stron nie żądała przeprowadzenia rozprawy. W konsekwencji rozstrzygnął sprawę wyrokiem wydanym na posiedzeniu niejawnym, utrzymując na podstawie art. 496 k.p.c. w mocy w całości, wydany uprzednio nakaz zapłaty.

Powyższy wyrok w całości zaskarżyła apelacją pozwana J. P., zarzucając:

1. naruszenie przepisów prawa procesowego - art. 89 k.p.c. poprzez brak zastosowania wskazanego przepisu i przyjęcie, iż pomimo niewykazania umocowania pełnomocnika podpisanego pod wypowiedzeniem umów kredytowych, wypowiedzenie takie jest czynnością skuteczną,
2. naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 95 k.c. w zw. z art. 373 § 1 k.s.h. i 38 k.c. poprzez brak właściwej wykładni i błędne przyjęcie, iż powodowa spółka akcyjna może być reprezentowana jednoosobowo przez pełnomocnika pomimo, iż ze Statutu spółki i Krajowego Rejestru Sądowego nie wynika takie uprawnienie,
3. naruszenie przepisów prawa procesowego art. 233 § 1 k.p.c. poprzez błędne dokonanie ustaleń faktycznych, polegające na przyjęciu za wiarygodne i jednoznaczne jednostronnych wyliczeń kwoty zadłużenia wskazanej przez bank, bez jej jakiegokolwiek weryfikacji przez Sąd,
4. naruszenie przepisów prawa procesowego - art. 148¹ k.p.c. w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności w zw. z art. 326 § 1 k.p.c. poprzez zastosowanie procedury wynikającej z tego przepisu i rozpatrzenia przedmiotowej sprawy na posiedzeniu niejawnym pomimo, iż w przepisach wyższego rzędu zagwarantowane jest prawo do jawnego rozpoznania sprawy i jawnego ogłoszenia wyroku a sprawa toczyła się w trybie procesowym,
5. naruszenie art. 212 § 1 k.p.c. - poprzez brak zastosowania wskazanej normy prawnej i brak dążenia do wyjaśnienia zarzutów stawianych przez pozwaną w pismach procesowych poprzez brak wyznaczenia rozprawy i w konsekwencji brak zadania pytań pozwanej, uniemożliwienie uzupełnienia twierdzeń pozwanej, a tym samym brak dążenia Sądu do wyjaśnienia istotnych okoliczności sprawy, które były sporne, skoro strona pozwana wnosiła o oddalenie powództwa w całości.

Wskazując na te uchybienia pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie.

W piśmie procesowym z dnia 22 maja 2018 r. reprezentujący pozwaną pełnomocnik wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez uchylenie w całości wydanego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym i oddalenie powództwa w całości. Domagał się nadto zasądzenia od powoda na rzecz pozwanej kosztów procesu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanej okazała uzasadniona w zakresie wniosku ewentualnego o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania i to niezależnie od oceny podniesionych w niej argumentów.

Pierwszoplanowe znaczenie dla kierunku rozstrzygnięcia niniejszej sprawy posiadała ocena dopuszczalności wydania przez Sąd Okręgowy zaskarżonego wyroku na posiedzeniu niejawnym, w oparciu o dyspozycję art. 148¹ § 1 k.p.c., stanowiącą wyjątek od zasady wyrażonej w art. 316 § 1 k.p.c., że wyrok zapada po przeprowadzeniu rozprawy. Nie wymaga przy tym, w ocenie Sądu Apelacyjnego, pogłębionych wyjaśnień teza, że wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym, pomimo nie zaistnienia ku temu ustawowych przesłanek określonych w art. 148¹ k.p.c., wprost prowadzi do nieważności postępowania, z uwagi na pozbawienie obu stron procesu możliwości obrony ich praw w rozumieniu art. 379 pkt. 5 k.p.c., stanowiącej okoliczność uwzględnianą przez Sąd odwoławczy z urzędu, stosownie do art. 378 § 1 k.p.c. Pozostawiając na boku kwestię wątpliwości co do konstytucyjności wyrażanych przez skarżącą w uzasadnieniu apelacji, zauważyć należy, że przepis ten niewątpliwie stanowi odstępstwo od zasady jawności postępowania i ogranicza w istotny sposób zasadę kontrydiktoryjności. Skoro zaś zasady jawności i kontrydiktoryjności wyznaczają podstawowe standardy postępowania cywilnego, determinując w zasadniczy sposób możliwość korzystania przez strony z ich uprawnień procesowych, to tym samym nie może podlegać zakwestionowaniu wniosek, że nie znajdujące normatywnego umocowania wyłączenie (w przypadku zasady jawności) oraz ograniczenie (w odniesieniu do zasady kontrydiktoryjności) ich stosowania, prowadzi do naruszenia fundamentalnych praw stron.

Na tle obowiązującego do dnia 3 maja 2012 r., w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych przepisu art. 479¹⁷ k.p.c., którego treść była istotnie zbliżona do aktualnie obowiązującego art. 148¹ k.p.c., jednolicie prezentowany był w judykaturze pogląd, że nie jest dopuszczalna jego wykładnia rozszerzająca, już tylko z tego względu, że stanowi on wyjątek od zasady jawności postępowania przewidzianej zarówno w art. 45 ust. 2 Konstytucji jak i w art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, która dla wyrażenia tej zasady posługuje się pojęciem „publicznej rozprawy”. W art. 148¹ § 3 k.p.c. ustawodawca przesądził, że rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym jest niedopuszczalne, jeżeli strona w pierwszym piśmie procesowym złożyła wniosek o przeprowadzenie rozprawy, chyba że pozwany uznał powództwo. W takim wypadku, jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 listopada 2011 r. II CSK 132/11, sąd nie ma w ogóle możliwości badania, czy rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym miało wpływ na wynik sprawy, a niewyznaczenie rozprawy jest rażącym uchybieniem procesowym, a zatem oceny tego naruszenia na płaszczyźnie tego rodzaju uchybień procesowych, które nie wpisują się w przesłanki nieważności postępowania. Oznacza to w konsekwencji, że – jak już wyżej wskazano – wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym z naruszeniem art. 148¹ § 3 k.p.c. samoistnie oznacza, że postępowanie w sprawie, co najmniej w zakresie wydanego wyroku, dotknięte jest nieważnością.

Tego rodzaju sytuacja zaistniała w niniejszej sprawie. Umknęło bowiem Sądowi I instancji, a także stronom procesu, że w pozwie powód jednoznacznie oświadczył, że w przypadku skutecznego wniesienia przez pozwaną zarzutów od nakazu zapłaty, wnosi o przeprowadzenie rozprawy (strona druga pozwu k. 2v). Uniemożliwiało to, stosownie do dyspozycji art. 148¹ § 3 k.p.c. wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym. Podkreślenia przy tym wymaga, że z uwagi na sposób redakcji tego wniosku, w szczególności użycie partykuły „także” w odniesieniu do nieobecności powoda lub jego pełnomocnika na rozprawie, brak jest jakichkolwiek podstaw do przyjęcia, że wniosek ten kwalifikować należało wyłącznie w kategoriach oświadczenia powoda, wyrażającego zgodę na przeprowadzenie rozprawy pod jego nieobecność, o ile Sąd I instancji uzna za konieczne jej wyznaczenie (art. 187 § 2 k.p.c.). Jego zasadniczą treścią jest bowiem domaganie się przeprowadzenia rozprawy, z dodatkowym jedynie zastrzeżeniem co do tego, że może być ona przeprowadzona również pod jego nieobecność. Odmienny pogląd wyrażony w tym zakresie na tle art.

479¹⁷ k.p.c. przez Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 8 października 2008 r., VI ACa 772/08, nie może zasługiwać na aprobatę. Nie został on przy tym przez ten Sąd w żaden sposób bliżej uzasadniony. Teza, że wniosek o przeprowadzenie rozprawy pod nieobecność strony nie jest w istocie żądaniem jej przeprowadzenia jest - w ocenie Sądu Apelacyjnego - sprzeczna z jasnym, nie budzącym wątpliwości interpretacyjnych znaczeniem językowym tego zwrotu, a także narusza zasady logicznego wnioskowania. Bezwarunkowe domaganie się określone zachowania (tu: przeprowadzenia rozprawy), także w określonej sytuacji procesowej (tu: niestawiennictwa na rozprawę powoda lub jego pełnomocnika) nie może przecież oznaczać, że żądanie określonego zachowania się jest ograniczone wyłącznie do tej sytuacji procesowej.

Dodatkowo wskazać w tym miejscu należy, że powód domagał się w pozwie, na wypadek skutecznego wniesienia zarzutów od nakazu zapłaty, przeprowadzenia dowodu z przesłuchania stron (k. 2v), a zatem dokonania czynności procesowej, możliwej do zrealizowania na rozprawie. Także i z tego względu niepodobna przyjąć, aby analizowany wniosek nie obejmował żądania przeprowadzenia rozprawy. Co więcej, także w toku dalszego postępowania w piśmie z dnia 9 czerwca 2017 r. wniósł on o przesłuchanie w charakterze świadka A. P. (k. 101v), a co niewątpliwie wspiera przedstawione wyżej stanowisko co do charakteru wniosku zawartego w pozwie.

W konsekwencji Sąd Apelacyjny uznał, że przedmiotowy wyrok wydany został w warunkach nieważności postępowania. Nieważność ta obejmował również postanowienie dowodowe wydane przez Sąd Okręgowy na posiedzeniu niejawnym w dniu 16 sierpnia 2017 r. (k.119), z naruszeniem art. 148¹ § 2 k.p.c. Z tej też przyczyny konieczne stało się uchylenie zaskarżonego wyroku, zniesienie postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu, w oparciu o przepis art. 386 § 2 k.p.c., przy czym z uwagi na likwidację VI Wydziału Gospodarczego w Sądzie Okręgowym w Koszalinie, właściwym do jej rozpoznania jest aktualnie VIII Wydział Gospodarczy Sądu Okręgowego w Szczecinie. Z uwagi na kierunek rozstrzygnięcia, zdezaktualizowała się w całości możliwość oceny pozostałych zarzutów zgłoszonych w apelacji.

Charakter wydanego przez Sąd Apelacyjny orzeczenia wyklucza również potrzebę formułowania szczegółowych wskazań zarówno co do dalszego toku postępowania jak i ocen prawnych w zakresie istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności faktycznych. Z uwagi na dotychczasowy przebieg postępowania w przedmiotowej sprawie pod rozwagę poddać należy Sądowi I instancji celowość zobowiązania stron do złożenia pism przygotowawczych, o których mowa w art. 207 § 3 k.p.c., a to w celu definitywnego ustalenia zakresu okoliczności spornych, w tym także w kontekście możliwości ich merytorycznej weryfikacji z punktu widzenia przepisów definiujących obowiązujący w procesie cywilnym system dyskrecjonalnej władzy sędziego, a nadto urzeczywistnienia zasady koncentracji materiału dowodowego. O ile zakres okoliczności spornych, istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, nie ulegnie w stosunku do aktualnego jej stanu rozszerzeniu, kierunek tego rozstrzygnięcia determinować będą dwa zagadnienia: Po pierwsze, kwestia wymagalności roszczeń powoda z punktu widzenia skuteczności wypowiedzenia umów łączących go z pozwaną dokonanego przez pełnomocnika i po drugie, w dalszej kolejności, zagadnienie wysokości przysługujących powodowi wierzytelności, w związku z którym niewątpliwie aktualizować się może potrzeba uzupełnienia postępowania dowodowego w zakresie wnioskowanym już przez powoda, z uwzględnieniem konieczności uzupełnienia przez niego wniosku o przesłuchanie stron przez wskazanie, jakie osoby mają być przesłuchane w tym charakterze za stronę powodową. Sąd Okręgowy winien mieć w tym zakresie na względzie to, że ciężar wykazania faktów istotnych dla rozstrzygnięcia obu tych kwestii spoczywa, zgodnie z ogólnymi regułami rozkładu ciężaru dowodu, na stronie powodowej. Jeżeli jednak pozwana twierdzi, że wierzytelność ta istnieje w niższej, niż wskazuje powód wysokości, np. z uwagi na nieuwzględnienie dokonanych przez nią wpłat, to prawdziwość tego twierdzenia, winna sama udowodnić. To pozwana zatem, podnosząc zarzut częściowego spełnienia świadczenia, fakt ten obowiązana jest wykazać.

SSA A. Sołtyka SSA H. Zarzeczna SSA A. Kowalewski